

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

12.4.2017

Opetushallitus, Hakaniemenranta 6, 00530 HELSINKI
mirja.kuorttinen@oph.fi

LAUSUNNON ANTAJA

Säveltäjät ja Sanoittajat Elvis ry

Säveltäjät ja Sanoittajat Elvis ry:llä on jäseninään 910 suomalaista ammattimaisesti toimivaa kevyen musiikin säveltäjää, sanoittajaa ja sovittajaa. Edistämme musiikintekijöiden taloudellisia ja ammatillisia etuja, yhteiskunnallista arvostusta sekä yhteisöllisyyttä.

ASIA

Taiteen perusopetuksen laajan ja yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden 2017 luonnokset [laki (633/1998) ja asetus (813/1998) taiteen perusopetuksesta]

Kiitämme mahdollisuudesta lausua kyseessä olevista asioista.

Lausuntomme tukipilareina ovat IHAN OMA JUTTU -hankkeen työryhmän havainnot ja kommentit. Työryhmään kuuluu musiikki- ja kasvatusalan ammattilaiset Janne Hiedanniemi, Tuomas Hiedanniemi sekä Kari Saarilahti. Lisäksi lausuntomme pohjautuu yhdistyksemme hallituksen näkemyksiin musiikin opettamissisällöistä.

Lausuntomme keskittyy kommentoimaan molempien luonnosten kohtia 11., 11.1., 11.2., 11.3. ja 11.6. käyttämättä kuitenkaan juuri näitä samoja otsikkoja.

LAUSUNTO TAITEEN PERUSOPETUKSEN YLEISEN JA LAAJAN OPPIMÄÄRÄN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN 2017/LUONNOKSISTA

Yleistä

Erityisen hyvää ja positiivista on, että uusissa opetussuunnitelmissa korostetaan iloa, positiivista minäkuvausta, tervettä itsetuntoa ja vuorovaikutustaitoja. Kautta linjan opetussuunnitelmissa on kannustava ja rohkaiseva lähestymistapa ja lähtökohtana oppilaan vahvuudet, yksilölliset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Samoin hyvää on, että arvioinnissa korostetaan myönteisessä hengessä annettavaa palautetta.

Huomiomme liittyvät laulamisen ja oman äänen käytön vähäiseen rooliin, musiikkiteknologian hyödyntämiseen liittyviin asioihin, säveltämisen rooliin, sanoittamisen huomiotta jättämiseen osana musiikin tekemistä sekä tekijänoikeustietouden puutteeseen.

Säveltäminen, improvisointi, sanoittaminen

Säveltämisen ja improvisaation rooli jää opetussuunnitelmissa hieman ohueksi. Niiden merkitystä, roolia ja mahdollisuuksia voisi tuoda vahvemmin esiin. Kuten musiikkiteknologian hyödyntämisen, myös säveltämisen ja improvisoinnin kohdalla opetussuunnitelmien tavoitteissa "ainoastaan" *rohkaistaan ja tarjotaan tilaisuuksia*, mutta ei aktiivisesti *ohjata, auteta tai opasteta* oppilasta

säveltämisessä, improvisaatiossa ja musiikkiteknologian hyödyntämisessä.

Opetussuunnitelmat jättävät kokonaan huomiotta sanoittamisen merkityksen osana musiikintekemisen kokonaisuutta. Laululyriikka on oma luovan kirjoittamisen osa-alueensa, mutta limittyy kiinteästi säveltämiseen ja improvisaatioon. Laululyriikan lainalaisuuksiin (esim. tekstin ja melodian rytminen yhteys) ja mahdollisuuksiin tutustuminen on osa luontevaa taiteidenvälisyyttä.

Tekijänoikeustietous

Pidämme erityisen tärkeänä, että tekijänoikeustietouden juurruttaminen aloitettaisiin varhaisella iällä. Tekijänoikeuden perusteissa voitaisiin katsoa olevan kolme päälinjaa:

1. Teos on tekijänoikeuden suojaama, tekijällä on siis siihen omistussuhde → miten suhtautua toisen omaisuuteen, mitä käytäntöjä toisen tekemän musiikkiteoksen esittämiseen, tallentamiseen tai vaikkapa kuvaan liittämiseen liittyy?
2. Miten suojata oma teos ja saada sen esittämisestä tai tallentamisesta korvausta?
3. Moraaliset oikeudet - tekijän oikeus tulla mainituksi teoksen tekijänä.

Tekijänoikeustietous on musiikin ammattilaiselle yksi tärkeimmistä työkaluista. Tekijänoikeustietous voidaan katsoa olevan musiikin ammattilaiselle perustavaa laatua olevaa yleissivistystä, ja lisäksi siihen perustuu usean ammattilaisen ansainta. Tekijänoikeuden tietotaidon tarve on korostunut entisestään digitalisoituneessa toimintaympäristössä.

Laulu ja äänenkäyttö

Oma ääntä ja laulamista ei ole tuotu yleisen oppimäärän opetussuunnitelmassa millään tavalla esiin, ja se puuttuu täysin sisällöistä, tavoitteista ja arvioinnista. Vaikka klassisen laulun ja äänenmuodostuksen opintoja ei varsinaisesti aloitettaisikaan ennen 16 vuoden ikää, tulisi kuitenkin laulaminen ja äänenkäyttö huomioida yleisen oppimäärän opetussuunnitelmassa.

Terve ja rohkea äänenhallinta ja -käyttö poistaa henkisiä lukkoja ja tukee nuoren identiteetin kehitystä. Havaintojemme perusteella väitämme, että pienet lapset nauttivat laulamista, ja että laulaminen on luonteva itseilmaisun tapa. Olemme myös havainneet, että erityisesti murrosiän kynnyksellä olevat nuoret tarvitsevat rohkaisua ja kannustusta oman äänen käytössä uskaltaakseen ilmaista itseään omaa ääntään hyödyntäen.

Opetussuunnitelmissa puhutaan paljon instrumenteista, mutta normaalissa kielenkäytössä instrumentti -termi mielletään soittimeksi. Laulaminen olisi hyvä sisällyttää opetussuunnitelmaan, ja Tavoitteet-kappaleeseen voisi lisätä esimerkiksi: ”Ohjata oppilasta terveen äänenkäytön ja ääni-ilmaisun kehittämisessä ja käytössä.”

Musiikkiteknologia

Ilahduttavaa on, että musiikkiteknologian tarkoituksenmukainen hyödyntäminen on mainittu molemmissa opetussuunnitelmissa. Harmillista kuitenkin on, että tämä osa-alue käsitellään ja siihen viitataan varsin pintapuolisesti - yleisen oppimäärän kohdalla se mainitaan vain kerran. Tämä on erikoista, koska juuri musiikkiteknologia oikein hyödynnettynä demokratisoi musiikinopetusta ja tarjoaa kaikille tasavertaiset mahdollisuudet osallistua luoviin prosesseihin.

Musiikkiopistomaailmassa musiikkitekniikan käyttöönotto ja jalkauttaminen on ollut varsin kankeaa. Juuri siksi olisi tärkeää, että molemmissa opetussuunnitelmissa tekniikan roolia tuotaisiin paljon vahvemmin esille ja avattaisiin selkeästi, mitä sen tarkoituksenmukaisella hyödyntämisellä konkreettisesti tarkoitetaan. Pelkkien teknisten laitteiden olemassaolo ei yksinään mahdollista innovatiivista ja luovaa musiikinopetusta.

Musiikkitekniikkaa ja sen hyödyntämismahdollisuuksia olisi hyvä korostaa ja avata aihetta huomattavasti enemmän jokaisessa kohdassa jossa se mainitaan.

Tekniikka ja sen hyödyntäminen on nykyään tärkeä osa jokaisen lapsen ja nuoren arkea ja elämää. Musiikki- ja mobiilitekniikan yleistyminen ja kehittyminen on avannut musiikinopetukselle uusia sellaisia mahdollisuuksia, joiden toteuttaminen ei ole ollut aikaisemmin mahdollista.

Olisikin tärkeää, että opetussuunnitelmissa tuotaisiin selkeästi esiin musiikkitekniikan tuomat mahdollisuudet. Moderni musiikkitekniikka on mahdollistanut muun muassa oman musiikillisen keksinnän ja musiikin luovan tuottamisen (säveltämisen, sovittamisen, tuottamisen ja tallentamisen) ilman että oppilas vielä hallitsee perinteistä nuottikirjoitusta, instrumentteja tai musiikinteoriaa.

Moderni musiikkitekniikka ja sen hyödyntämismahdollisuudet ovat tuoneet perinteisen musiikinopetuksen rinnalle uuden ulottuvuuden – musiikkitekniikan tietotaidon –, jonka omaksumisessa opettajat, oppilaitokset ja johtajat tarvitsevat tukea ja perehdytystä. Kokemuksemme mukaan monissa oppilaitoksissa ei olla vielä täysin tietoisia tekniikan tarjoamista mahdollisuuksista musiikinopetuksessa – opettajat kokevat usein teknisten laitteiden ja ohjelmistojen käyttämisen vieraaksi ja jopa pelottavaksi. Tämän vuoksi opetussuunnitelmassa olisi hyvä huomioida jollain tavalla myös opettajien oman osaamisen kehittäminen ja täydennyskoulutukseen panostaminen.

Lisäksi: Musiikkityylien ja kulttuurien laaja kirjo

Lisäksi esitämme kannan, että opetussuunnitelmissa voisi tuoda rohkeammin ja selkeämmin esiin musiikkityylien ja -kulttuurien laajan kirjon. Olisi hyvä käsitellä musiikin lajien ja ilmaisukeinojen monimuotoisuus; ne eivät ole muuttumattomia - ne rakentuvat koko ajan saaden uusia muotoja.

Helsingissä huhtikuun 12 päivänä vuonna 2017

Aku Toivonen
toiminnanjohtaja, Säveltäjät ja Sanoittajat Elvis ry